

Distr.: Opšta
25. novembar 2016. godine

Original: engleski

UNAPRIJEĐENA JEDINSTVENA VERZIJA

Komitet za eliminaciju diskriminacije žena

Šezdeset sedma sesija

3-21. jul 2017. godine

Stavka 4. privremeni dnevni red

**Razmatranje izvještaja koje podnose države članice
u skladu sa članom 18 Konvencije o ukidanju
svih oblika diskriminacije žena**

**Lista pitanja u vezi sa drugim periodičnim izvještajem za
Crnu Goru**

Ustavni i institucionalni mehanizam

1. Molimo navedite informacije o mjerama preduzetim na sprovođenju odredbi za sprječavanje neposredne i posredne diskriminacije po osnovu pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta iz Zakona o zabrani diskriminacije (2010) (paragraf 4). Molimo takođe da date informaciju o sudskim postupcima u kojima se direktno poziva ili su primijenjene odredbe Konvencije.

ODGOVOR: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano preduzima mjere koje imaju za cilj sprovođenje odredbi za sprječavanje neposredne i posredne diskriminacije po osnovu pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta iz Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o rodnoj ravnopravnosti kroz obavezne edukacije i promocije antidiskriminacionog ponašanja i prakse. Edukacije su dio Plana implementacije antidiskriminacionog zakonodavstva koje je uradilo ovo ministarstvo i realizovane su posljednjih pet godina. **Modul ciklusa edukacija posvećen je zaštiti od diskriminacije žena i postizanju rodne ravnopravnosti.** Planom edukacije su bili obuhvaćeni predstavnici¹ sudstva, kancelarije Ombudsmana, NVO koje se bave zaštitom

¹ Svi izrazi upotrebljeni u muškom rodu, podrazumijevaju izraze u ženskom rodu.

ljudskih prava i sloboda, zatim, svih područnih jedinica i ispostava policije u crnogorskim gradovima, lokalnih samouprava, svih inspeksijskih službi, svih sudova za prekršaje, državnog tužilaštva i centara za socijalni rad. Obuke se organizuju kroz 5 seminara i 5 pratećih radionica, a u 2016 kroz **šest seminara + šest radionica** i obavezne su za polaznike u toj godini i podržane od Misije OSCE u Crnoj Gori („Nastavni plan edukacija“ je na sajtu Ministarstva– <http://www.mmp.gov.me>).

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u 2016. realizovalo medijsku kampanju o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatorskog ponašanja, pod sloganom „**Ima li razlike? – Podrži jednakost**“.

Vrhovno državno tužilaštvo, u saradnji sa drugim institucijama i NVO, sprovodi mjere za sprječavanje neposredne i posredne diskriminacije po osnovu pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta iz Zakona o zabrani diskriminacije u vidu edukacija tužilaca i saradnika. Prema podacima Sekretarijata Tužilačkog savjeta, u toku 2016. bilo je organizovano više seminara i radnih sastanaka, u vezi navedenih tema, o čemu je dat prikaz u **ANEX I**.

Uprava za kadrove i Centar za stručno obrazovanje su novembra 2016. organizovali okrugli sto na temu: Edukacija zaposlenih iz oblasti rodne ravnopravnosti, na kojem je predstavljen inovirani Zakon o rodnoj ravnopravnosti iz 2015.

U novembru 2016. godine, predstavnicima crnogorskih institucija i NVO koji se bave rodnom ravnopravnošću, predstavljen je Komentar Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji su uradile ekspertkinje za ovu oblast.

Vrhovni sud je informisao da u periodu od podnošenja II Periodičnog izvjetaja do kraja 2016. nije bilo predmeta diskriminacije po osnovu pola, te da nijesu evidentirani ni sudski predmeti u kojima se crnogorske sudije pozivaju na odredbe predmetne Konvencije.

Pristup pravdi i pravni mehanizmi žalbe

2. U izvještaju je navedeno da Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore daje Zaštitniku ovlaštenje da raspoláže sredstvima koja su mu namijenjena Zakonom o budžetu (paragraf 31)². Takođe se navodi da se pitanjima neposredne i posredne diskriminacije po osnovu roda (osim svih drugih oblika diskriminacije) bavi Zaštitnik (paragraf 28). Molimo vas navedite detalje o budžetu koji je izdvojen za Zaštitnika i aktivnosti koje je ova institucija sprovedla. Država članica takođe ukazuje u izvještaju da CEDAW ima prioritet u obrazovanju, kampanji, prezentacijama i publikacijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava (paragraf 24). Međutim, u izvještaju se ne govori o naporima da se Konvencija i Opcioni protokol prevedu na crnogorski jezik. Molimo navedite informacije u vezi sa diseminacijom Konvencije. Molimo da takođe date informacije o mogućnostima da se žalba uloži direktno pred sudom u slučajevima diskriminacije od strane, kako državnih organa, tako i pojedinca ili privatnih subjekata.

² Ukoliko nije drugačije naznačeno, broj paragrafa se odnosi na drugi periodični izvještaj države članice.

ODGOVOR: U predmetima zaštite od diskriminacije, Zaštitnik je ovlašten da podnese tužbu sudu uz saglasnost diskriminisanog lica ili se u tom postupku pojavi kao umješak kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima. Zaštitniku je prenesena isključiva nadležnost postupanja po pritužbama za **diskriminaciju po osnovu pola** shodno inoviranom Zakonu o rodnoj ravnopravnosti iz 2015. Zaštitnik ima kontinuiranu saradnju sa civilnim sektorom koji zagovara prava žena, i u kontinuitetu se radi o osnaživanju žrtava rodne nejednakosti i posebno nasilja nad ženama da prijavljuju i aktivno učestvuju u postupcima zaštite žrtava. Zaštitnik je učesnik svih promotivnih aktivnosti, a u okviru svojih mogućnosti pokreće inicijative za zakonodavne reforme i zaštitu rodne ravnopravnosti kroz druge oblike djelovanja. Predstavnik institucije Zaštitnika je član nacionalnog Savjeta za rodnu ravnopravnost.

ANEX II

Prema Zakonu o budžetu za 2017. godinu, Zaštitniku su opredijeljena sredstva za promociju sveukupnih istraživanja u oblasti ljudskih prava (opšta zaštita, Nacionalni preventivni mehanizam protiv torture - NPM, zaštita prava djeteta i zaštita od diskriminacije) u iznosu od 2.000 EUR, a za članstvo u mrežama (međunarodnim i domaćim) 2.500 EUR. U okviru tekućeg budžeta predviđeni troškovi: za "materijal posebne namjene" iznos 1.000 EUR, usluge stručnog usavršavanja 1.500 EUR, a ukupni troškovi potrošnje goriva na nivou cijele institucije (uključujući i obilaske NPM utvrđeni su na 3.500 EUR, dok je za sve troškove putovanja na godišnjem nivou predviđeno 14.683,20 EUR. Ovi podaci ne korespondiraju sa zaključcima pojedinih međunarodnih tijela i nacionalnog Odbora za ljudska prava i slobode o potrebi veće vidljivosti institucije i njenom proaktivnom, promotivnom djelovanju, jer to naprosto ne omogućava restriktivni budžet institucije.

Zakonom o zabrani diskriminacije obezbijedena je mogućnost pokretanja postupka za učinjenu diskriminaciju pred nadležnim sudom. Odredbom člana 24 Zakona propisano je da je "Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatorским postupanjem organa, privrednog društva, drugog pravnog lica, preduzetnika i fizičkog lica ima pravo na zaštitu pred sudom. Postupak se pokreće tužbom. Postupak za zaštitu od diskriminacije je hitan. U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena.

Tužbom može se tražiti i:

- 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu;
- 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije;
- 2a) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja;
- 3) naknada štete, u skladu sa zakonom;
- 4) objavljivanje presude kojom je utvrđena diskriminacija na trošak tuženog u medijima.

U pojedinim slučajevima tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.

Tužba se može podnijeti u roku od godinu dana od dana saznanja za učinjenu diskriminaciju a najkasnije u roku od tri godine od dana učinjene diskriminacije.

Konvencija CEDAW je obavezni dio programa edukacija u djelu predstavljanja međunarodnih dokumenata i standarda za rodnu ravnopravnost za različite ciljne grupe. CEDAW Konvencija i Opcioni protokol su obavezne teme Modula „Međunarodni i domaći pravni okvir zaštite od diskriminacije“ . Na sajtu Ministarstva za ljudska a i manjinska prava, nalazi se baner CEDAW gdje su prikazani svi izvještaji i štampana publikacija CEDAW i Opcionog protokola na crnogorskom jeziku:

<http://www.mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=90264&rType=2> koja je distribuirana relevantnim institucijama.

Nacionalni mehanizmi za unapređivanje položaja žena

3. Kao odgovor na prethodna zaključna razmatranja (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 15), država članica izvijestila je o inicijativi da se stvori Nacionalni savjet za praćenje sprovođenja politike rodne ravnopravnosti. Molimo navedite informacije o položaju koji ovaj Nacionalni savjet ima u strukturi Vlade, njegov djelokrug, podjelu odgovornosti između Savjeta i Odjeljenja za rodnu ravnopravnost, mehanizame koordinacije između njih i mehanizame koordinacije sa lokalnim strukturama za rodnu ravnopravnost, kao što su opštinski savjeti i kancelarije za rodnu ravnopravnost, kao i o ljudskim i finansijskim resursima koji su dodijeljeni za ove dvije nacionalne strukture. Navedite ažurirane podatke o prikupljanju rodno-specifičnih statističkih podataka, jer je nedostatak takvih podataka istaknut u prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 2).

ODGOVOR: U 2016. uspostavljen je novi institucionalni mehanizam za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti- nacionalni Savjet za rodnu ravnopravnost kao stručno-savjetodavno tijelo radi razmatranja pitanja sprovođenja politike rodne ravnopravnosti na nacionalnom i lokalnom nivou. Ministar za ljudska i manjinska prava predsjedava Savjetom, koji broji 21 člana od kojih su 4 članice NVO. Prva sjednica Savjeta, održana je 24. oktobra 2016. godine. Za razmatranje pitanja u pojedinim oblastima od značaja za rodnu ravnopravnost u okviru Savjeta formirana su **savjetodavna tijela – odbori** (njih osam), koji će detaljnije pratiti ostvarivanje i unapređivanje politike jednakih mogućnosti u okviru svojih oblasti i usvojen je i Poslovnik o radu. Njegov rad će biti usmjeren na praćenje rodno osjetljive politike integrisane. Članovi Savjeta ne primaju nadoknadu za rad u ovom tijelu.

U septembru 2016 Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Zavod za statistiku Crne Gore su zaključili Memorandum o saradnji na realizaciji projekta “Indeks rodne ravnopravnosti” u Crnoj Gori i ostalih zajedničkih aktivnosti u oblasti antidiskriminacije, rodne ravnopravnosti i manjinskih prava”. Navedene institucije su oktobra 2016. godine, objavili jubilarnu publikaciju „Žene i Muškarci u Crnoj Gori u 2016”, koja je šesto izdanje, počevši od 2006. i čiji je cilj da se na jednom mjestu prikaže najveći broj obilježja razvrstanih po polu:

Privremene posebne mjere

4. U izvještaju je navedeno da zakoni i strateška dokumenta obezbjeđuju rodnu ravnopravnost kroz opšte i posebne mjere (paragraf 252). Pored mjera koje su navedene u paragrafima 134-136 i 264 izvještaja, molimo da navedete informacije o postojećim privremenim posebnim mjerama za unapređivanje suštinske rodne ravnopravnosti u područjima u kojima su žene nedovoljno zastupljene ili su u nepovoljnom položaju i njihov uticaj na položaj žena u svim oblastima koje su obuhvaćene Konvencijom, u skladu sa članom 4, stav 1 Konvencije i Opštim preporukama Komiteta broj 25 (2004) o privremenim posebnim mjerama.

ODGOVOR: Opšte mjere propisane su Zakonom o Ustavnom sudu Crne Gore, Zakonom o Sudskom savjetu i sudijama i Zakonom o državnom tužilaštvu iz 2015 kojima je definisano da su predlagači dužni da prilikom predlaganja kandidata, vode računa i o rodnoj balansiranoj zastupljenosti.

Prosječan broj žena na pozicijama sudija u Crnoj Gori trenutno je: 63% žene, a 37% muškarci. Kada je riječ o nosiocima tužilačkih funkcija 60% žena i 40% muškaraca. Na čelu Vrhovnog suda i Ustavnog suda su žene.

Pozitivne mjere utvrđuju se strateškim dokumentima i akcionim planovima za podsticanje i ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Posebnu važnost imaju lokalni akcioni planovi za rodnu ravnopravnost, koji su donešeni u 12 opština. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u svrhu praćenja sprovođenja lokalnih akcionih planova, u decembru 2016., predstavilo je Nacrt analize potpisanih memoranduma o saradnji sa lokalnim samoupravama, koja uključuje i analizu lokalnih akcionih planova.

Pozitivan primjer za podsticanje ženskog preduzetništva i boljeg položaja žena na tržištu rada su programi Investicionog razvojnog fonda Crne Gore u 2016. i 2017. koji pružaju podršku kroz tri kreditne linije od kojih jedna predviđa 0% kamatnu stopu, dok kod preostalih kamatna stopa se kreće od 2 do 3% uz određeni grejs period.

Vlada Crne Gore je 2016. donijela Strategiju za mlade, gdje su uključene mjere za unapređenje položaja ženske populacije.

Stereotipi

5. U svojim prethodnim zaključnim zapažanja (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 16), Komitet je izrazio zabrinutost zbog istrajavanja rodni stereotipa u medijima, političkom životu i društvu u cjelini. Molimo navedite informacije o uticaju mjera koje imaju za cilj da se pozabave rodnim stereotipima koji diskriminišu žene, uključujući obrazovanje i medije, kao što je navedeno u paragrafima 51 - 65 izvještaja i dajte primjere medija koji preduzimaju proaktivnu ulogu u sprovođenju rodno osjetljive politike, kao što je definisano u NAP-u za rodnu ravnopravnost i pomenuto u izvještaju (paragraf 66).

ODGOVOR: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je nastavilo sa kontinuiranim edukacijama i promocijama u cilju eliminacije diskriminacije i otklanjanja rodnih stereotipa. Za predstavnike medija u 2016. organizovane su dvije radionice. U novembru 2016. Tokom kampanje „16 dana aktivizma“ Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Misija OEBS-a predstavili su spot o rodno zasnovanom nasilju, koji je emitovan na 12 crnogorskih TV stanica i emitovani su video klipovi sa porukama o rodno zasnovanom nasilju, koji su bili izrađeni na crnogorskom, albanskom i engleskom jeziku. Poruke su izgovarali muškarci i odnosile su se na otklanjanje stereotipa kao jednog od glavnih uzroka rodno zasnovanog nasilja.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u novembru 2016. objavilo Bilten o ljudskim pravima koji je obuhvatio informacije u vezi sa oblastima ljudskih prava i borbe protiv predrasuda i predstavljen je u nekoliko srednjih i osnovnih škola.

U sklopu Projekta „IPA 2014 Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji sprovode Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i UNDP u procesu izrade je analiza medijskog izvještavanja s rodnog aspekta.

Glavni Grad Podgorica u 2016. podržao je realizaciju više projekata koji afirmišu rodnu ravnopravnost (npr. publikovanje knjige „Proces socijalizacije rodne ravnopravnosti“ - autorke magistricе rodnih studija). Upotreba rodno senzitivnog jezika je poboljšana kod više medija u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti. Mediji u Crnoj Gori se sve više bave temama koje se odnose na prava žena – a među emiterima se ističe Javni servis Crne Gore sa tematskim emisijama iz oblasti rodne ravnopravnosti i koji redovno informiše javnost o kampanja i aktivnostima iz nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Pojedinci lokalni emiteri su u redovni program uveli edukativne emisije na temu rodne ravnopravnosti.

Nasilje nad ženama³

6. Prema izvještaju (paragraf 67), nakon usvajanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, zapaženo je povećanje u broju procesuiranih i riješenih predmeta nasilja. Istraživanje UNDP-a o percepciju koju pravosuđe ima o nasilju nad ženama i nasilju u porodici, međutim ukazuje na to da se seksualno zlostavljanje u porodičnim odnosima i dalje rijetko prijavljuje, zbog stigme žrtava i visoke tolerancije nasilja u porodici. U tom smislu, navedite informacije o preduzetim mjerama za podsticanje žena na prijavljivanje slučajeve seksualnog zlostavljanja i drugih oblika zlostavljanja u porodičnim odnosima i za eliminaciju stigmatizacije žena žrtava seksualnog zlostavljanja.

ODGOVOR: Vlada je 2016. usvojila Izvještaj o sprovođenju Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, koji je predstavio rezultate primjene Zakona za period 2010.–2015., koji sadrži preporuke za unaprjeđenje stanja u oblasti zaštite od nasilja u porodici. Izradu izvještaja podržala je Kancelarija UNICEF-a kroz angažovanje stručnog konsultanta. Pomenuti Zakon je ocijenjen kao vrlo dobar i usklađen sa međunarodnim standardima. Problemi u njegovoj primjeni do kojih se došlo analizom podataka, ne proizlaze iz

³ Odgovore za pitanja 6, 7, 8, 9 iz oblasti nasilja, a u nadležnosti Vrhovnog suda i Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije, dostavljamo u prilogu dokumenta sa statistikom.

zakonskih rješenja, već iz problema tumačenja zakona, nedostatka finansijskih, operativnih i ljudskih resursa, nedovoljnog nivoa senzibilisanosti lica koja primjenjuju zakon i sl. U Izvještaju identifikovane su dobre prakse koje se odnose na: intenzivan rad na usklađivanju ukupnog zakonodavstva sa ovim Zakonom; rad centara za socijalni rad i uvođenje novih mjera za pomoć i zaštitu žrtava nasilja u porodici; uspješne aktivnosti u podizanju svijesti i obuci stručnjaka; dobra saradnja i uključivanje NVO sektora; omogućavanje pružanja besplatne pravne pomoći žrtvama nasilja u porodici; povećana senzibilizacija u radu policije i ukupna dobra realizacija zaštitnih mjera i prijavljivanja slučajeva nasilja u porodici; formiranje multidisciplinarnih timova; implementacija Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici; povećan broj osuđujućih presuda za prijavljene prekršaje i povećan broj izrečenih zaštitnih mjera; otvaranje nacionalne SOS linije, dok su identifikovani nedostaci kao što su nedovoljan nivo koordinacije u radu sa žrtvama nasilja između institucija; nedostatak dovoljnih kapaciteta i resursa centara za socijalni rad i zdravstvenih ustanova; nedostatak odvojenih i specijalizovanih usluga za djecu žrtve nasilja u porodici; nedostatak jedinstvenog načina prikupljanja podataka i odsustvo indikatora za evaluaciju i praćenje primjene samog; nedovoljna obuka zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika za specifične vrste nasilja (nasilje nad djecom, nad ženama, osobama sa invaliditetom, starim osobama i dr.), u pogledu identifikacije žrtava i prijavljivanja slučajeva nasilja u porodici. S tim u vezi date su preporuke institucijama koje se odnose jačanje ljudskih i operativnih kapaciteta centara za socijalni rad u oblasti zaštite od nasilja u porodici; razvijanje integrisanog sistema prikupljanja podataka i indikatora praćenja i evaluacije slučajeva nasilja u porodici, kao i sprovođenje specifičnih edukacija zdravstvenih radnika za prepoznavanje pojedinih vrsta nasilja, kao i da se u zdravstvenim ustanovama primarne zdravstvene zaštite u kojima nijesu obrazovani stručni timovi za sprovođenje zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana, formiraju stručne timove za sprovođenje navedene zaštitne mjere.⁴

U 2016. Inspekciji socijalne i dječje zaštite su podnijete dvije prijave (žene) koje se odnose na nepostupanje centara za socijalni rad u odnosu na nasilje/zlostavljanje nad ženama. Prijave su podnijete preko NVO Centra za ženska prava, a odnosile su se na nepostupanje navedenih organa primarno zbog zlostavljanja/zanemarivanja djece, ali povodom prijavljenog nasilja/zlostavljanja nad ženama. Postupajući inspektor je tim povodom pokrenuo postupak nadzora za oba slučaja.

Uz primjenu pozitivnih iskustava i najboljih praksi razvijenih evropskih policijskih službi u vezi sa nasiljem u porodici i porodičnoj zajednici, Uprava policije, u okviru svojih nadležnosti, poseban značaj daje preventivnom djelovanju, operativnom radu na terenu, kontinuiranoj edukaciji službenika policije, poboljšanju statističkog i analitičkog praćenja i izvještavanja. **ANEX III**

Što se tiče jedinstvene baze podataka, u Upravi policije se vodi odvojena evidencija o krivičnim djelima iz nasilja u porodici i prekršaja iz iste oblasti. Krivična djela iz nasilja u porodici se ažurirano unose u elektronsku bazu, sa svim specifičnostima koje ovo

⁴ <http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=253391&rType=2>

krivično djelo nosi. Što se tiče prekršaja iz nasilja u porodici, elektronska baza za unos ovog prekršaja nije prilagođena pojedinostima i karakteristikama koje obilježavaju ovaj prekršaj. Izrada ove baze je u toku, pa se podaci o prekršajima iz nasilja u porodici se ne bilježe elektronski.

Centar za stručno obrazovanje je u saradnji sa NVO „SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja“ - Podgorica pripremio *Program obrazovanja zaposlenih u vaspitno-obrazovnim ustanovama o postupanju, prevenciji i zaštiti djece i mladih od nasilja u porodici* koji je usvojen na Nacionalnom savjetu za obrazovanje. Kroz ovaj program obučeno je više grupa nastavnika iz Crne Gore.

Opština Tivat je izradila Informator o postupanju u slučaju nasilja. u saradnji sa Centrom za socijalni rad za opštine Kotor, Tivat i Budva, Upravom policije i Odjeljenjem bezbjednosti Tivat.

7. Navedite da li je jačanje kapaciteta koje se pruža policijskim službenicima i socijalnm i zdravstvenim radnicima za sprovođenje zakonodavnog okvira koji se odnosi na prevenciju i procesuiranje nasilja nad ženama obavezno, kao što je preporučeno u prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 19), i da li je takvo jačanje kapaciteta, kao i obavezno jačanje kapaciteta pravosuđa, dovelo do povećanja broja istraga, krivičnog gonjenja, uključujući i krivično gonjenje po službenoj dužnosti i osuda počinioca nasilja i seksualnog nasilja, uključujući i silovanje u braku.

ODGOVOR:

- Pogledati odgovor na pitanje br. 6.

Silovanje u braku u crnogorskom zakonodavstvu nije sankcionisano kao krivično djelo, tako da je nemoguće govoriti o gonjenju po službenoj dužnosti i sankcionisanju počinioca.

Prema podacima dobijenim od NVO Sigurna ženska kuća, Ministarstvo unutrašnjih poslova je u poslednje dvije godine vodilo disciplinske postupke protiv 2 policijska službenika, zbog teže povrede službene dužnosti – kršenja Kodeksa policijske etike. U prvom slučaju kršenje se ogledalo u nedoličnom ponašanju - nasilju prema supruzi, za koje je policijski službenik kažnjen novčanom kaznom u visini od 30% mjesečne zarade u trajanju od dva mjeseca. U drugom navedenom slučaju, kršenje se ogledalo u nedoličnom ponašanju i fizičkom maltretiranju – nasilju prema supruzi i sinu, zbog čega je policijski službenik kažnjen novčanom kaznom u visini od 30% mjesečne zarade, u trajanju od 6 mjeseci. Savjet za građansku kontrolu rada policije je 2014/15 imao 5 predmeta provjere policijskih ovlašćenja u oblasti porodičnog nasilja. Tri pritužbe su podnijele žrtve nasilja u porodici, jednu NVO Centar za ženska prava, a jednu je Savjet samoinicijativno razmatrao, na osnovu pisanja medija. U jednom predmetu Savjet nije mogao utvrditi povrede policijskih ovlašćenja, a rad na ostalima je u toku. Ni pred Ustavnim sudom Crne Gore, ni pred

međunarodnim organima, kao što su Evropski sud za ljudska prava ili komiteti Ujedinjenih Nacija, nije bilo relevantnih slučajeva za Crnu Goru u ovoj oblasti.⁵

8. Molimo da date podatke o broju izdatih naloga za zaštitu u vezi sa nasiljem u porodici od uvođenja Pravilnika o bližem sadržaju i izgledu obrazaca za zabranu približavanja ili zabranu vraćanja u stanove ili drugi stambeni prostor (paragraf 70), kao i Pravilnika o načinu izvršavanja zaštitnih mjera iseljenje iz stana, zabrane približavanja žrtvi i zabrane uznemiravanja i uhođenja žrtve (paragraf 71). Molimo da takođe date i povratne informacije o tim nalogima, procenat kršenja naloga, procenat kršenja naloga koji su doveli do krivičnog gonjenja i ishoda krivičnog gonjenja.

ODGOVOR:

- Pogledati odgovor na pitanje br. 6 i ANEX III

9. Molimo navedite ažurirane informacije o uvođenju "jedinственe baze podataka" za žrtve nasilja kroz Integrisani informacioni sistem socijalnog staranja Ministarstva rada i socijalnog staranja (paragraf 80) i o eventualnim planovima za proširenje ove baze podataka na slučajeve nasilje nad ženama izvan porodice i na slučajeve prijavljene putem alternativnih izvora. Molimo da takođe pružite informacije o načinu prikupljanja ovih podataka i o odgovarajućim obukama službenika koji prikupljaju podatke.

ODGOVOR:

- Pogledati odgovor na pitanje br. 6

U Ministarstvu rada i socijalnog staranja, kao i centrima za socijalni rad, već dvije godine koristi se Informacioni sistem socijalnog staranja (ISSS) - Socijalni karton. U okviru usluga koje pružaju centri, razvijen je poseban modul za nasilje u porodici, preko kojeg centri procesuiraju sve prijave nasilja u porodici, bez obzira da li je nasilje prijavljeno u centru za socijalni rad ili u Upravi policije. Na taj način je uspostavljena jedinственa baza prijava nasilja. Razmjena podataka o prijavljenom nasilju između centara za socijalni rad i organa policije, obavlja se u papirnom obliku, pa se onda te prijave unose u ISSS, a pošto su centri za socijalni rad i policija dužni da međusobno razmjenjuju podatke, u informacionom sistemu se generiše jedinственa baza prijava nasilja u porodici.

Ministarsvo rada i socijalnog staranja, svakih šest mjeseci dobija podatke o podnesenim tužbama od Tužilaštva, a od Sudskog savjeta o statusu predmeta i donesenim presudama. Podaci su prikazani tabelarno i odnose se na određeni vremenski period.

10. Skupština Crne Gore usvojila je Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja u junu 2015. godine (paragraf 105), koji predviđa finansijske naknade za zaštitu i pomoć žrtvama krivičnih djela nasilja. Molimo vas da se izjasnite o mogućnosti da se ovaj zakon primijeni odmah, nezavisno od datuma pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

⁵ Podaci uzeti iz "Analize usklađenosti zakonodavnog i strateškog okvira Crne Gore sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici", Sigurna ženska kuća, Podgorica 2015.godine

ODGOVOR: U članu 44 ovog Zakona propisano je da zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a da će se primjenjivati danom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Napominjemo da u Crnoj Gori još uvijek ne postoji poseban fond za naknadu štete žrtvama krivičnih djela sa elementima nasilja, niti fond za naknadu štete žrtvama nasilja nad ženama.

Trgovina ženama i djevojkama

11. Molimo vas dajte informacije o efektivnosti primjene zakona o borbi protiv trgovine ljudima na suzbijanje trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorišćavanja. Takođe, izvještaj ne govori o broju dozvola za privremeni boravak koje su odobrene žrtvama trgovine ljudima, uključujući i da li su te žrtve bile voljne ili u stanju da sarađuje sa organima gonjenja. Molimo navedite relevantne podatke, u skladu sa prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/ /MNE/CO/1, paragraf 21 (e)). Osim toga, molim vas pružite informacije o sudbini žrtava koji nisu dobile dozvolu za privremeni boravak.

ODGOVOR: U Crnoj Gori ne postoji zakon o trgovini ljudima već je ova problematika regulisana krivičnim zakonikom, koji u članu 444. definiše samo krivično djelo i određuje raspon kazni za izvršenje istog. Posljednje dvije godine pred nadležnim sudovima nije bilo pokrenutih postupaka za krivična djela iz člana 444 KZ.-a – trgovina ljudima. Poslednji pravnosnažno okončani predmet za ovo djelo bio je u 2014. godini pred Osnovnim sudom u Ulcinju. U crnogorskim sudovima nadležnim za postupanje u predmetima trgovine ljudima formirane su Službe za podršku oštećenim svjedocima. Vrhovni sud će u I kvartalu 2017. godine izdati i distribuirati inovirani Informatore za žrtve trgovine ljudima i nasilja u porodici.

Pitanje privremenog boravka je regulisano Zakonom o strancima iz 2015. kojim se uređuju posebna prava za strance kojima je izdata boravišna dozvola iz humanitarnih razloga: U skladu sa članom 50- koji se odnosi na privremeni boravak iz humanitarnih razloga dozvola za privremeni boravak iz humanitarnih razloga može se izdati strancu za koga se pretpostavlja da je žrtva krivičnog djela trgovine ljudima ili žrtva krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, zatim maloljetnom strancu koji je napušten ili je žrtva organizovanog kriminala ili je iz drugih razloga ostao bez roditeljskog staranja ili bez pratnje, kao i strancu iz naročito opravdanih razloga humanitarne prirode. U Zakonu se navodi da stranac za koga policija utvrdi da je žrtva krivičnog djela trgovine ljudima, ima pravo da se u roku od 90 dana opredijeli da li će sarađivati u krivičnom postupku, odnosno da li će se pridružiti krivičnom gonjenju ili će biti svjedok u tom postupku (period refleksije). Maloljetni stranac za koga je utvrđeno da je žrtva krivičnog djela trgovine ljudima neće biti vraćen ni u jednu državu, ako nakon procjene opasnosti i njegove bezbjednosti, postoje okolnosti koje upućuju da takav povratak ne bi bio u njegovom najboljem interesu.

U navedenom periodu nije bilo podnesenih zahtjeva za odobrenje privremenog boravka stićenika koji su boravili u skloništu za žrtve trgovine ljudima. Istovremeno, članom 2 Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima je definisano da: potpisnici

Sporazuma su saglasni da će pružiti pomoć potencijalnim žrtvama, odnosno žrtvama trgovine ljudima, u skladu sa ovim Sporazumom, bez obzira na volju potencijalne žrtve, odnosno žrtve trgovine ljudima, da učestvuje ili ne učestvuje u krivičnom postupku za krivično djelo trgovine ljudima“. U skladu sa Sporazumom, pomoć i zaštita žrtvama trgovine ljudima pruža se po principu dobrovoljnosti i pristanka same žrtve nakon identifikacije. Prilikom identifikacije, žrtvi se nudi mogućnost smještaja u vladinom Skloništu za žrtve trgovine ljudima. Žrtva se, ako je potrebno obavještava na maternjem jeziku o zemlji, gradu, lokaciji na kojoj se nalazi. Žrtva se nakon smještaja u Skloništu obavještava da se nalazi na sigurnom i bezbijeđenom mjestu i pruža joj se pomoć i podrška koja je predviđena bez obzira da li će ili neće svjedočiti i učestvovati u procesu protiv trafikanata ili grupe. Ona ima pravo na period razmišljanja/refleksije do 90 dana. Žrtva se upoznaje sa svojim pravima i nacionalnim zakonodavstvom o kažnjavanju trafikanata ako se u sudskom postupku dokaže trgovina ljudima. U slučaju učestvovanja u sudskom procesu ima pravo na besplatnu pravnu pomoć. Ako žrtva ne želi saradnju i smjestaj u Skloništu obavještava se da u slučaju promjene mišljenja može da se javi SOS liniji za antitrafiking ili najbližoj policiskoj stanici. Izjave i identitet žrtve uvijek ostaju anonimni za javnost. Za maloljetna lica nužno je uključivanje socijalnih radnika kao organa starateljstva. U skloništu se sprovode edukativne radionice koje su prilagođene uzrastu žrtve. Nadležni socijalni radnik u svojstvu staratelja određuje individualni plan rada koji je prilagođen uzrastu, interesovanjima, ličnim mogućnostima i volji maloljetnog lica. Pored osoblja u skloništu i staratelja, za svaki slučaj pojedinačno se sastaje Koordinaciono tijelo koje je formirano na osnovu Sporazuma gdje sve nadležne institucije razmatraju slučajeve i donose odluku koja je u najboljem interesu lica.

U okviru redovnih inspekcijskih kontrola i pojačanog inspekcijskog nadzora, posebno tokom turističke sezone u 2015 i 2016 potencijalne žrtve trgovine ljudima nijesu identifikovane.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima i nevladina organizacija „Crnogorski ženski lobi“ su potpisali Memorandum o međusobnoj saradnji u oblasti prevencije i pružanja pomoći i zaštite potencijalnim žrtvama i žrtvama trgovine ljudima u Crnoj Gori u maju 2016. godine.

12. Prema informacijama koje Komitet posjeduje, davanje dozvola za privatne i nevladine organizacije koje pružaju usluge je planirano u okviru Pravilnika o minimalnim standardima za skloništa i jedinica za hitni prijem. Molimo da date detaljnije informacije, u skladu sa prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 21), o sredstvima koja su predviđena za aktivnosti nevladinih organizacija za borbu protiv trgovine ljudima, skloništa i o pomoći koja je na raspolaganju žrtvama trgovine ljudima zbog seksualnog iskorištavanja.

ODGOVOR: Vlada Crne Gore opredjeljuje potrebna finansijska sredstva za funkcionisanje Skloništa za žrtve trgovine ljudima u Crnoj Gori koja su u budžetskom programu Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima. Shodno potpisanom Sporazumu između Kancelarije i NVO »Crnogorski ženski lobi« o projektu zaštite žrtava trgovine ljudima, Kancelarija se obavezala, da će iz svojih sredstava, pokrivati sve

rashode koji uključuju troškove rente, režija i zarade zaposlenim aktivistkinja, bez obzira da li se u Skloništu nalaze štíćenik ili ne, kako bi stručni kadar i prostor Skloništa u svakom momentu bili na raspolaganju u slučaju kada se pojavi žrtva. Žrtvama se omogućava tkz.inicijalni oporavak u Skloništu, obezbjeđivanjem osnovnog paketa pomoći – hrane, sredstava za higijenu, lijekova, odjeće, obuće i sl. U skladu sa specifičnim potrebama svake pojedinačne žrtve, izrađuju se i realizuju individualni planovi rada, a sve u cilju njihove (re)integracije. Tokom 2016. na finansiranje rashoda skloništa utrošeno je u prosjeku 28 000 eura.

Učešće u političkom i javnom životu

13. U izvještaju je navedeno da su Izmjene i dopune zakona o izboru odbornika i poslanika usvojene u martu 2014. godine, i da se njima uvodi odredba koja reguliše zamjenu mandata odbornika i poslanika kandidatom manje zastupljenog pola, kao i na pozicioniranje žena i muškaraca na izbornim listama (paragraf 134). Molimo vas obavijeste nas o preduzetim mjerama kako bi se osiguralo sprovođenje propisa za poboljšanje zastupljenosti žena, kao što su odbacivanje izbornih lista kandidata koje ne ispunjavaju uslove, u skladu s prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 23). Molimo vas da komentarišete o inicijativama za stvaranje podsticajnog okruženja za političku participaciju žena, uključujući i Romske, Aškalijske i Egipćanske žene, npr. putem adekvatnog finansiranja kampanje kandidatkinja, edukacije mladih žena lidera, i jačanje krila ženskih političkih stranaka, u skladu sa prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 23).

ODGOVOR: Izmjene izbornog zakonodavstva iz 2014 godine, uticale su na parlamentarne izbore 2016.

U sadašnjem sazivu Skupštine Crne Gore (26. saziv) od 81 poslanika 19 je žena ili 23,46%, što predstavlja povećanje u odnosu na 25. saziv kada je bilo 15 žena ili 18,5%. Ovo je najbolji rezultat u istoriji crnogorskog parlamentarizma.

ANEX IV

Tokom maja, juna i septembra 2016., Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i UNDP sproveli su 12 treninga za pripadnice političkih partija u okviru IPA projekta „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”. Određen je broj predstavnica političkih partija je obučavan za trenerice za rodnu ravnopravnost. Juna 2017. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i UNDP organizovali su Svečanu akademiju povodom obilježavanja 70 (od 1946. godine) godina od dobijanja prava glasa za žene u Crnoj Gori, u cilju promovisanja političke participacije žena. U toku je sprovođenje dva istraživanja rodno ogledalo političkih partija i medija, koje će biti završeno i predstavljeno u 2017.

U decembru 2016. je u Budvi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori i partnerskim organizacijama, organizovalo je konferenciju na temu unaprijeđenja rodne ravnopravnosti u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj, koja je okupila više od 100 učesnika mehanizama za rodnu

ravnopravnost. Cilj je ove konferencije je stvaranje Regionalne platforme za rodnu ravnopravnost, za jačanje saradnje regionalnih mehanizama.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je decembra 2016., organizovalo je radionicu za osnaživanje pripadnica manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, sa fokusom na Romkinje, u cilju osnaživanja istih za bavljenje politikom.

NVO SPES je tokom 2016. uz finansijsku podršku Komisije za raspodjelu dijela sredstava od igara na sreću, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i Kancelarijom za rodnu ravnopravnost Bar, realizovala projekat "Za veće učešće Romkinja i Egipćanki u javnom i političkom životu Grne Gore".

Odbor za rodnu ravnopravnost je jula 2016. usvojio Plan aktivnosti za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore, septembar 2016 – septembar 2018. Realizacija Plana treba da utiče na podizanje svijesti o pitanjima rodne ravnopravnosti i značaja integracija politika rodne ravnopravnosti, kao i uspostavljanje mehanizama za ostvarivanje rodne ravnopravnosti u Parlamentu. Izradu dokumenta podržala je Misija OEBS-a, angažujući eksperte Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), koji su sačinili Smjernice, koje su poslužile kao uputstvo za izradu ovog plana.

Obrazovanje

14. Molimo opišite šta je država članica uradila na unaprijeđivanju raznolikosti obrazovnih i stručnih izbora za žene i muškarce i za rješavanje nedovoljne zastupljenosti žena među profesorima sa punom radnom normom. Takođe, prema Istraživanju Višestrukih pokazatelja za Crnu Goru (MICS) iz 2013. godine, samo 40% Romkinja i Egipćanki u Crnoj Gori su u stanju da pročitju kratku i jednostavnu izjavu o svakodnevnom životu, u odnosu na 62,9% Roma i Egipćana muškarca, 99.2 % svih žena i 90% svih muškaraca u Crnoj Gori. Informacije koje Komitet posjeduje pokazuju da je postignut napredak u upisu djece, ali da se navedena razlika odnosi na visoke stope napuštanja među Romskom i Egipćanskom djecom. Molimo vas obavijestite nas o posebnim mjerama preduzetim da se osigura upis i prisustvo Roma, Aškalija i Egipćana u osnovnim i srednjim školama.

ODGOVOR: U saradnji sa devet predškolskih ustanova u devet opština juna 2016. uspješno je organizovan Pripremni vrtić za 111 djece romske i egipćanske populacije. Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sproveli su kampanju upisa romske i egipćanske djece u prvi razred. Podijeljeni su flajeri, štampani na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku, u kojima su data detaljna uputstva o upisu.

Zavod za školstvo je u 2016. održao obuku za 22 vaspitača i finansijski podržao 9 romskih medijatora.

U cilju desegregacije zatvoreno je područno odjeljenje osnovne škole "Božidar Vuković Podgoričanin" na kampu Konik za učenike RE populacije, i ti učenici su razmješteni u sedam osnovnih škola u Podgorici.

Svim učenicima RE populacije u CG su obezbijeđeni besplatni udžbenici. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je obezbijedilo besplatne udžbenike za I ciklus osnovnog obrazovanja a za ostale učenike Ministarstvo prosvjete. Takođe je obezbijeđen prevoz za sve učenike RE populacije u Podgorici. Za narednu školsku godinu 2017/18. planirano je da se finansira 20 medijatora za rad u školama za potrebe i pomoć učenicima RE populacije u Crnoj Gori.

Centar za stručno obrazovanje je pripremio standard zanimanja i standard kvalifikacije i kao i Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije:- Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti obrazovanja.

Kroz Projekat "Stipendijski fond i mentorstvo za srednje i akademsko obrazovanje romske i egipćanske omladine u Crnoj Gori", koji realizuje Zavod za školstvo u saradnji sa srednjim školama uvedeno je mentorstvo za učenike romske i egipćanske populacije u gimnazijama i srednjim stručnim školama, u cilju smanjenje učenika koji napuštaju obrazovanje i pružanje za postizanje boljeg uspjeha.

U 2016. srednje obrazovanje uključeno je 96 Roma i Egipćana, od kojih je 36 djevojčica. Angažovano je 27 mentora u 19 srednjih škola u Crnoj Gori.

U visoko obrazovanje uključeno je 16 studenata Roma i Egipćana, od kojih su 10 studentkinje, i za njih su obezbijeđene stipendije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je pripremiло a Vlada 2016. usvojila „Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016 – 2020, gdje su predviđene afirmativne mjere.

Ministarstvo je za stipendiranje Roma i Egipćana u srednjim školama i na fakultetima obezbijedilo: 2014 – 75 000 eura, 2015 – 80 000 eura i 2016 – 80 000

Zapošljavanje

15. U izvještaju je navedeno da Zakon o radu sadrži odredbe o principu jednake zarade za rad jednake vrijednosti (paragraf 168). Međutim, prema Zavodu za statistiku Crne Gore i njenoj publikaciji "Žene i muškarci u Crnoj Gori" (2014.), zarade muškaraca su u prosjeku 16% veće od zarada žena u Crnoj Gori. Molimo navedite informacije o preduzetim mjerama kako bi se osiguralo poštovanje načela jednake zarade u javnom i privatnom sektoru. Molimo da takođe pružite detaljne informacije o preduzetim mjerama za podršku i zaštitu žena zaposlenih u neformalnom sektoru.

ODGOVOR: Zarada zaposlenog u javnom sektoru utvrđuje se pojedinačnim aktom, u skladu sa novim Zakonom o zaradama u javnom sektoru iz 2016 i Opštim kolektivnim ugovorom, kojima je uređen princip jednakih zarada. Utvrđivanje zarade zaposlenih u javnom sektoru zasniva na principima ujednačenosti zarada u javnom sektoru za rad na istim ili sličnim poslovima i radnim mjestima koji zahtijevaju isti nivo odnosno podnivo kvalifikacija; transparentnosti zarada i fiskalnoj održivosti zarada.

Inspekcija rada, u okviru svojih redovnih aktivnosti, a i po prijavi zaposlenih, kontroliše isplatu redovnosti zarada kao i poštovanje navedenog principa. Nijesu utvrđeni

slučajevi nejednako isplaćenih zarada, odnosno naknada zarada, kod jednog poslodavca u javnom ili privatnom sektoru u odnosu na pol.

Inspekcija rada preduzima mjere u cilju suzbijanja sive ekonomije (rada na crno) na tržištu rada.

Efikasnijem suzbijanju rada "na crno" doprinosilo je i postupanje Inspekcije rada po inicijativama građana, sindikata, nevladinog sektora i zapošljenih, kojih je u 2016.godini bilo 1.806 iz oblasti radnih odnosa i zapošljavanja (podnosioci: 585 muškaraca, žena 449 i 772 anonimno) i sve su se odnosile na rad "na crno" u svim svojim oblicima. Suzbijanju nezakonitog radnog angažovanja stranaca doprinosile su i zajedničke kontrole inspektora rada i inspektora za strance Uprave policije Ministarstva za unutrašnje poslove, kojih je tokom 2016.godine bilo 277.

U izvještajnoj godini zatečeno je 1.977 lica u nezakonitom radu (839 crnogorskih državljana i 1.138 stranaca, a od toga 1.444 muškarca i 533 žene), a nakon preduzetih mjera od strane Inspekcije rada njih 757 (502 muškaca i 255 žena) zasnovali su radni odnos u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o strancima. Od tog broja zakonito je zasnovao radni odnos 501 crnogorski državljanin (314 muškaraca i 187 žena) i 256 stranaca (188 muškaraca i 68 žena).

Tokom turističke sezone od 01. juna - 01. septembra 2016. evidentirano je 1.171 lice u neformalnom radu (59% lica od ukupnog broja zatečenih lica u radu "na crno" na nivou godine), a mjerama Inspekcije rada uvedeno je u zakonski okvir 482 lica (64% lica od ukupnog broja na nivou godine), odnosno regulisan im je radno-pravni status u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o strancima.

16. Država članica je dala informaciju o definiciji uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja i rasne diskriminacije u Zakonu o zabrani diskriminacije (paragrafi 241 i 248) i usvajanju posebnog Zakona o zabrani zlostavljanja na radu (paragraf 40). Molimo vas da navedete podatke razvrstane po polu o sudskim predmetima i o upravnim žalbama koje se odnose na diskriminaciju na radu po osnovu pola i seksualno uznemiravanje, u skladu sa prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 29 (c)).

ODGOVOR: Uprava za inspekcijske poslove je u 2016. evidentirala 3 slučaja prijavljene diskriminacije koji su se odnosili na: onemogućavanje obavljanja poslova za koje je zaključen ugovor o radu pa ukidanje radnog mjesta i proglašenje tehnološkim viškom, raspoređivanje na drugo radno mjesto i umanjenje zarade, na uslove rada i raspored na odgovarajuće poslove. Osnovana je bila samo jedna prijava koja se odnosila na povredu prava iz radnog odnosa. Nakon inspekcijskog nadzora nepravilnost je otklonjena.

Podnosioci prijava su pisano obaviješteni o toku i ishodu inspekcijskog nadzora, stim što su upućeni na eventualnu zaštitu od diskriminacije, u slučajevima gdje Inspekcija rada nije utvrdila povredu iz rada i po osnovu rada, kod Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i nadležnog suda.

Inspekciji rada su u 2016 podnijete 4 inicijative koje su se odnosile na zlostavljanje na radu-mobing koje su se odnosile na: neodređivanje posrednika za mobing, neobavljanje poslova radnog mjesta (mobing "praznog stola").

U slučajevima neodređivanja posrednika Inspekcija je reagovala ukazivanjem poslodavcu na zakonsku obavezu, a za ostalo uputila na Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, te na eventualnu zaštitu prava pred Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova i nadležnim sudom.

ANEX V

Pred crnogorskim sudovima nije formiran nijedan parnični predmet koji se odnosi na diskriminaciju žena po osnovu pola

17. Država članica je izvijestila o aktivnostima na podizanju svijesti u vezi političkog i ekonomskog osnaživanja žena (paragraf 17), kao i o aktivnim politikama zapošljavanja, kroz planove, programe i mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti (paragraf 179). Molimo vas da navedete konkretne informacije, u skladu sa prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 29 (d)), o mjerama koje posebno ciljaju na zapošljavanje žena, uključujući i vremenski ograničene ciljeve i pokazatelje koji ciljaju na postizanje suštinske ravnopravnosti muškaraca i žena na tržištu rada, na eliminaciju profesionalne segregacije i na zatvaranje jaza između zarada. Molimo vas pomenite i mjere koje su planirane i implementirane u okviru Strategije za razvoj ženskog preduzetništva. Osim toga, molim vas pružite informacije o rezultatima Studije o ženskom preduzetništvu u Crnoj Gori (paragraf 154), kao i na finansijske obaveze vezan za implementaciju Nacionalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost i Strategije za razvoj ženskog preduzetništva (paragraf 155).

ODGOVOR: Tokom 2016. realizovana su dva Programa podrške razvoju biznisa čiji su nosioci žene preko Investicionog razvojnog fonda – IRF. Riječ je o osnovnom Programu podrške za žene u biznisu, kao i posebnom Programu podrške ženama u biznisu UNDP, koji se realizuje u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i UNDP-om. Posredstvom ovih programa, IRF je u 2016. godini finansirao 38 projekata u vrijednosti od 1.068.298,09 eura.

Pomenuti osnovni **Program finansijske podrške ženama u biznisu** ima za cilj da stimuliše i podrži žensko preduzetništvo, na način što ženama koje pokreću ili dodatno razvijaju biznis omogućava pristup sredstvima u iznosu do 200.000 eura (za preduzetnice do 50.000 eura), uz kamatnu stopu od 3,5%, odnosno 3% ukoliko se projekat realizuje na sjeveru Crne Gore ili manje razvijenim opštinama – Nikšiću, Ulcinju i na Cetinju, i rok otplate do 12 godina, uključujući mogućnost korišćenja grace perioda do 4 godine. Sredstva IRF-a koja su se u protekloj godini po osnovu pomenutog Programa odobravalala, bila su namijenjena za ulaganja u osnovna sredstva, materijalnu i nematerijalnu imovinu, kao i za obrtna sredstva (do 30% ukupnog iznosa kredita). i u 2016. godini IRF je finansirao 14 projekata u iznosu od 866.448,09 eura, od čega 8 iz sopstvenog kreditnog potencijala, a posredstvom banaka 6 projekata.

Programom podrške ženama u biznisu UNDP, koji se realizuje u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava Crne Gore i UNDP-om od 2015. godine, svim

zainteresovanim ženama pored finansijske podrške IRF-a, pružena je i mogućnost edukacije, odnosno obuke iz oblasti preduzetništva. Uslovi za dobijanje finansijske podrške IRF-a, definisani ovim Programom, u 2016. godini podrazumijevali su kreditna sredstva u iznosu do 10.000 eura uz kamatnu stopu od 2,5%, odnosno 2%, ukoliko se projekat realizovao na sjeveru Crne Gore ili manje razvijenim opštinama - Nikšiću, Ulcinju i na Cetinju, i rok otplate do 6 godina, uključujući grace period do jedne godine. U okviru ovog Programa, koji podrazumijeva finansiranje isključivo iz kreditnog potencijala IRF-a, u 2016. godini podržana su 24 projekta u iznosu od 201.850,00 eura. Tokom 2016. Zavod za zapošljavanje je realizovao programe obrazovanja i osposobljavanja za 454 nezaposlena lica od čega su žene 59 %.

Ova institucija je u 2016 realizovala program osposobljavanja za rad kod poslodavca kojim je obuhvaćeno 250 dugoročno nezaposlenih lica koja nijesu bila u radnom odnosu u posljednjih 12 mjeseci jer njihova dosadašnja znanja nijesu bile dovoljne za zapošljavanje. Od ukupnog broja 114 su žene.

U cilju ublažavanja posljedica dugoročne nezaposlenosti, 2016. realizovan je program osposobljavanja za samostalan rad za 71 nezaposleno lice sa stečenim srednjim obrazovanjem, prije manje od dvije godine, bez iskustva u nivou obrazovanja. Od ovog broja je 30 žena.

Program "Javni radovi" se sproveo u saradnji sa ministarstvima, lokalnim upravama, javnim ustanovama, nevladinim sektorom, poslodavcima i drugim pravnim licima. U javnim radovima zaposleno je na određeno vrijeme, u prosječnom trajanju od šest mjeseci, 1.096 teže zapošljivih, nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda, od čega je 69% žena.

Programom "Mladi su naš potencijal, pružimo im šansu" je obuhvaćeno 60% žena, i to lica životne dobi do 30 godina, sa stečenim visokim obrazovanjem, radnim iskustvom u nivou obrazovanja, naprednim poznavanjem rada na računaru i engleskog jezika.

Pilot programom osposobljavanja i zapošljavanja mladih na poslovima sprečavanja sive ekonomije "Stop sivoj ekonomiji" angažavano je 100 lica sa evidencije Zavoda do 29 godina sa stečenim visokim obrazovanjem i radnim iskustvom u nivou obrazovanja, od čega je 56% žena.

U 2016. u mjere profesionalne rehabilitacije uključeno je 210 lica (205 lica sa invaliditetom i pet ostalih teže zapošljivih lica), od čega su 118 su žena .

U 2016. u mjere savjetovanje, podsticanje i motivisanje lica sa invaliditetom na aktivno traženje zaposlenja i utvrđivanje preostale radne sposobnosti uključeno je 120 lica sa invaliditetom, od čega 70 žena.

U 2016. u mjere: analiza konkretnog radnog mjesta i radnog okruženja lica sa invaliditetom, izrada plana prilagođavanja radnog mjesta i radnog okruženja za lica sa invaliditetom, izrada plana potrebne opreme i sredstava za rad za lica sa invaliditetom uključeno je 39 lica, od čega 23 žene.

U mjere: pomoć u prihvatanju vlastite invalidnosti i upoznavanje sa mogućnostima uključivanja u osposobljavanje i rad, pomoć u izboru odgovarajućih profesionalnih ciljeva i razvijanje socijalnih spretnosti i vještina, u izvještajnom periodu, uključeno je 45 lica sa invaliditetom, od čega 26 žena.

U mjeru osposobljavanje za rad na konkretnom radnom mjestu, u 2016. uključene su 2 žene sa invaliditetom.

U mjeru praćenje lica sa invaliditetom na radnom mjestu nakon zaposlenja, u 2016. uključeno je 21 lice sa invaliditetom -10 žena. Izvođači profesionalne rehabilitacije su uradili evaluaciju uspješnosti procesa rehabilitacije za pojedino lice sa invaliditetom za 20 lica sa invaliditetom - 8 žena.

Na dan 31.12.2016., 144 poslodavca je ostvarivalo pravo na subvenciju zarade za 222 zaposlena lica sa invaliditetom- 94 žene .

Tokom 2016. u programe aktivne politike zapošljavanja uključena su 22 pripadnika populacije Roma i Egipćana, od čega 8 žena.

Tokom 2016. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i UNDP, u okviru IPA II Projekta „ Podrška antidiskriminacijim i politikama rodne ravnopravnosti“, započeli su sa aktivnostima na razvoju ženskog preduzetništva u Podgorici i Nikšiću koje su usmjerene na edukaciju, mentorstvo i izradu biznis planova za po 100 žena iz ovih opština. Projektne aktivnosti se sprovede u saradnji sa NVO, a formiran je Savjetodavni odbor za ekonomsko osnaživanje zna za praćenje.

18. Izvještaj pominje regulaciju roditeljskog odsustva u Zakonu o radu, uz mogućnost da se ovo odsustvo dijeli između roditelja (paragraf 171). Molimo da date podatke o korisnicima roditeljskog odsustva i o podijeljenom roditeljskom odsustvu, kao i o dostupnim fleksibilnim radnim aranžmanima koje je promovisala Unija poslodavaca (stav 176). Molimo vas da dostavite ažurirane informacije o posebnim mjerama preduzetim da bi se garantovala podjela porodičnih obaveza i opišite mjere namijenjene poslodavcima u cilju podsticanja zaposlenih muškaraca da u potpunosti iskoriste fleksibilne radne aranžmane i roditeljsko odsustvo.

ODGOVOR: Unija poslodavaca Crne Gore ne vodi evidenciju niti raspolaže podacima o broju korisnika roditeljskog odsustva.

Kroz aktivnosti koje sprovodi Unija poslodavaca Crne Gore (UPCG) promoviše fleksibilne radne aranžmane.

- *Promocija u okviru saradnje UPCG i Međunarodne organizacije poslodavaca (IOE)*

Unija poslodavaca Crne Gore je 2014. godine prevela i na svom web sajtu objavila stav, odnosno Pozicioni dokument Međunarodne organizacije poslodavaca (IOE) po ovoj oblasti, koji se može preuzeti sa linka:

<http://www.poslodavci.org/biblioteka/komentari/ioe-fleksibilni-oblici-rada> .

Vlade Crne Gore sprovodi primjenu načela jednakosti i nediskriminacije, kroz zakonodavni i politički nivo, a u Crnoj Gori postoji i određeni broj preduzeća koja posjeduju sopstvene politike za implementaciju ovih načela. U cilju pružanja podrške biznis zajednici po pitanju kreiranja uspješnih modela za primjenu načela jednakosti i nediskriminacije u poslovnoj praksi, UPCG je u saradnji sa ILO realizovala projekat “Promocija jednakosti i nediskriminacije u Crnoj Gori”.

U sklopu ovog projekta, UPCG je u periodu mart 2014. – februar 2015. godine sprovela sljedeće aktivnosti:

- UPCG je kreirala i objavila 3 publikacije sa detaljnim pregledom nacionalne i međunarodne regulative, konvencija i preporuka međunarodnih institucija i organizacija, osnovnih koraka i najčešćih instrumenata koji se koriste u procesu planiranja i upravljanja jednakim mogućnostima i tretmanom (uključujući politike jednakosti, akcione planove i mjere afirmativne akcije), kao i brojne praktične savjete, uputstva i primjere iz poslovne prakse. Sve tri publikacije objavljene su pod istim naslovom "Promocija jednakosti i prevencija diskriminacije na radu u Crnoj Gori", uz različite podnaslove: 1. Pravni okvir; 2. Vodeći principi; 3. Vodič za poslodavce.

Publikacije su objavljene na crnogorskom i engleskom jeziku, i mogu se preuzeti na sajtu www.poslodavci.org.

Nakon obuke koju su sproveli eksperti ILO, formiran je tim trenera Unije poslodavaca Crne Gore po ovoj oblasti.

UPCG organizuje edukativne seminare za predstavnike javnog, privatnog i civilnog sektora, kao i studente.

U prethodno navedenim aktivnostima UPCG je među privrednicima promovisala primjenu fleksibilnih radnih aranžmana koji uključuju, između ostalog, sljedeće modele: rad sa nepunim/skraćenim radnim vremenom, fleksibilno radno vrijeme, rad od kuće, rad na daljinu i sl. Naravno, primjena svakog od navedenih modela mora uključiti brigu o zaštiti dostojanstva radnika, njegove sigurnost i zdravlja, a na čemu Unija poslodavaca Crne Gore posebno insistira.

Zdravlje

19. U izvještaju je rečeno da na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti sve žene imaju slobodan i adekvatan pristup zdravstvenim uslugama, uključujući žene sa invaliditetom, Romkinje, Aškalijke i Egipćanke i izbjeglice i raseljene žene (paragraf 188). Prema istraživanju WHO iz 2014. godine, privatna domaćinstava iz kućnog budžeta ipak izdvajaju važan dio za ukupne zdravstvene troškove. Molimo vas obavijestite nas o mjerama predviđenim kako bi se sprovele zakonske odredbe o besplatnom pristupu zdravstvenim uslugama za žene. Takođe, molimo vas dajte i informacije o centralnim pitanjima zdravlja žena u Crnoj Gori.

ODGOVOR: U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti obezbijedena je zdravstvena zaštita, a Zakonom o zdravstvenom osiguranju, i zdravstveno osiguranje za građane – osiguranike korisnike zdravstvenih usluga u Crnoj Gori

Država obezbjeđuje prioritete mjere zdravstvene zaštite koje su usmjerene na očuvanje i unapređenje zdravlja građana uključujući i žene u vezi sa reproduktivnim i seksualnim zdravljem, kao i ženama starijim od 65 godina života, bez učešća u participaciji u troškovima dobijanja zdravstvenih usluga. Participacija za građane koji nijesu oslobođeni participacije je simbolična. Zdravstvena zaštita je u potpunosti obezbijedena ženama romske, egipćanske populacije, na svim nivoima zdravstvene zaštite. Što se tiče ove populacije kao domicilnog stanovništva, zdravstvenu zaštitu ostvaruju na ravnopravnim osnovama sa ostalim građanima, a ženama ove populacije

koje imaju svojstvo raseljenih i izbjeglih normativni okvir u Crnoj Gori obezbjeđuje regulisanje statusa u skladu sa Zakonom o strancima. Žene koje su stekle status stranca sa stalnim nastanjenjem u potpunosti su izjednačene u dobijanju zdravstvenih usluga kao i ostali građani, a lica – žene koje nijesu regulisale svoj status (eventualno sa ciljem povratka u zemlju porijekla), obezbjeđuje se zdravstvena zaštita u potpunosti do opredjeljenja o regulisanju sopstvenog statusa na način kako je to predviđeno i za ostale oblasti u pravnom sistemu Crne Gore. Zakon o zdravstvenoj zaštiti na strance primjenjuje se u skladu sa međunarodnim ugovorima sa kojima je Crna Gora potpisnica u oblasti zdravstvenog osiguranja, s tim što stranac snosi troškove pružene hitne medicinske pomoći i druge vrste zdravstvene zaštite prema cjenovniku zdravstvene ustanove, ako Međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno. Takođe pogledati odgovor na pitanje 22.

Žene u ruralnim područjima

20. U izvještaju se upućuje na specifičan program za poboljšanje zapošljivosti žena u ruralnim područjima (paragraf 254), kao i aktivnosti podizanja svijesti u odnosu na njihov aktivan doprinos ekonomiji (paragraf 25). Molimo da pružite dodatne informacije o mjerama koje su preduzete da se pozitivno utiče na situaciju žena u ruralnim područjima u svim oblastima koje pokriva Konvencija, u skladu sa članom 14 Konvencije i Opštim preporukama Komiteta broj 34 (2016.) o pravima žena u ruralnim područjima.

ODGOVOR: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja objavljuje različite javne pozive za podršku poljoprivrednoj proizvodnji. U 2016. objavljen je Javni poziv za za dodjelu podrške za diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima, i tada je stiglo 17 aplikacija – nosioci i 6 aplikacija bile su žene. Odobrene su investicije za 13 aplikacija (nosioci 3 projekata bile su žene). Od njih 13, 7 je uspješno realizovalo projekte (2 žene) i ostvarili podršku od 17.624,4 €.

Snimljeno je više emisija o agro-biznisu, među kojima su one i čiji su nosioci žene, koje su postavljene na youtube, vebajtu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, društvenim mrežama, ali i različitim medijima.

U 2016. ovo Ministarstvo je objavilo Javni poziv za dodjelu podrške investicijama za preradu na gazdinstvu, i tada je stiglo 114 aplikacija (nosioci 15 aplikacija bile su žene). Od ovoga 64 projekta su uspješno realizovana u ukupnom iznosu od 405,000.00 eura, i ostvarili podršku u iznosu od 202,500.00 eura, od čega je 8 žena dobilo podršku od 27,013.01 eura.

U 2015. za IPARD like poziv aplicirala je 51 žena kao fizičko lice i 10 privrednih društava gdje su izvršni direktori žene. U okviru ovog projekta ugovor je potpisala 31 žena – kao fizičko lice (1.288.371,71€ investicije) i 4 žene kao izvršni direktori privrednih društava (168.450,92€ investicije). U 2016. isplaćeno je 13 projekata čiji su nosioci žene. Vrijednost podrške za ove projekte je 242.125,98 eura. Isplaćena su i 2 projekta čiji su nosioci žene izvršni direktori privrednih društava u ukupnom iznosu od 33.992,70 eura.

Kroz IPARD like 2 u 2016. potpisano je 6 ugovora čiji su nosioci žene (izvršni direktori), i čija je vrijednost investicija 394.282,37 eura.

Kroz Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) crnogorskoj poljoprivredi je dostupno 39 miliona € EU podrške. Kroz sprovođenje mjera Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava, kao i diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja, prilikom rangiranja aplikacija dodatni bodovi dodjeljuju se aplikacijama čiji su nosioci žene.

Ugrožene grupe žena

21. Molimo navedite informacije o preduzetim mjerama za kreiranje posebnih statističkih podataka u odnosu na pristup zapošljavanju u svim sektorima Romskih, Aškalijskih i Egipćanskih žena, kao i starijih žena i žena iz ruralnih područja, u skladu s prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 35). Molimo vas da komentarišete o mjerama koje su implementirane u okviru Strategije za poboljšanje položaja Roma, Aškalijskih i Egipćana u Crnoj Gori (2008 - 2012), uključujući i mjere za sprječavanje dječijih brakova. Molimo vas navedite da li se razvija i implementira novi strateški okvir u tom smislu.

ODGOVOR: Vlada Crne Gore je u martu 2016. godine donijela „Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020.“ Strategija ima 7 oblasti: stanovanje, obrazovanje, zdravstvena zaštita, zapošljavanje, pravni status, socijalni status i porodična zaštita, (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova), kultura, identitet i informisanje. Rodno pitanje i antidiskriminacija se cross-cutting issue kroz sve oblasti. Što se zapošljavanja tiče, za razliku od 2005. kada je pokrenut projekat “Dekada Roma 2005-2015” kada nije bilo zaposlenog pripadnika Roma i Egipćana u državnim organima, a situacija je trenutno sljedeća: u državnim i organima lokalnih samouprava radi 10. pripadnika romske i egipćanske populacije dok njih 18. pohađa fakultete. Planirano je da se tokom 2017. godine zaposle 2 zdravstvena romske medijatora i oko 20. medijatora u obrazovanju. Do sada su medijatori bili plaćeni preko projekata. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u kontinuitetu organizuje edukacije roditelja, djece, RAE aktivistkinja, službenika državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkih prisilnih brakova među romskom populacijom u svim crnogorskim gradovima u kojima živi značajan broj pripadnika ove populacije. Aktivnost se realizuje u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima, lokalnim samoupravama, Romskim savjetom, romskim NVO. Osim edukacija, organizuju se i kampanje, odnosno obilazak romskih naselja o problemu nasilja nad ženama i prisilnim brakovima RE djevojčica. Kontinuirano se i organizuju edukacije za osnaživanje pripadnica manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, sa fokusom na Romkinje, u cilju osnaživanja istih za bavljenje politikom.

22. Država članica se poziva na određene direktive koje obezbjeđuju zdravstvenu zaštitu Romskih, Aškalijskih i Egipćanskih žena izbjeglica (paragraf 191). Informacije koje ima Komitet međutim ukazuju na to da žene izbjeglice nailaze na prepreke u pristupu pružaocima usluga za reproduktivno zdravlje i u pristupu samim uslugama, kao i na teškoće da pokriju troškove vezane za to. Štaviše, MICS daje zabrinjavajuće podatke u smislu korišćenja kontraceptivnih sredstava i o svijesti o HIV/AIDS-u kod Romskih i Egipćanskih žena: u 2013. godini, samo 4,1% Romskih i Egipćanskih žena u dobi od 15-49 godina koje su bile u braku ili u vanbračnoj zajednici su koristile (ili je njihov partner koristio) neki vid kontracepcije, u odnosu na 23,3% u opštoj populaciji. Osim toga, 46,2% Romskih i Egipćanskih žena je čulo za HIV/AIDS, u odnosu na 72,9% Roma i Egipćana muškaraca, i u odnosu na 97,4% žena iz opšte populacije i 98,1% muškaraca. Molimo navedite ažurirane informacije o pristupu Romskih, Aškalijskih, Egipćanskih, kao i žena izbjeglica uslugama reproduktivnog zdravlja i informacije o relevantnim zdravstvenim pitanjima. Molimo da takođe pružite informacije o aktivnostima koje su sprovedene u smislu praćenja zdravstvenog stanja Romske, Aškalijske i Egipćanske populacije (paragraf 194).

ODGOVOR: Prema podacima iz 2015. zdravstvena zaštita u Kampu Konik gdje žive pripadnici RE populacije je veoma dobro organizovana, jer je preko 10.000 lica izabralo svog ljekara, 6.456 izabranog doktora za odrasle, 1.743 izabranog doktora za djecu i 1.886 izabranog ginekologa. Podijeljene su i edukativne brošure kojima su informisani stanovnici ovog naselja o dostupnosti zdravstvene zaštite. U 2016. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je ultrazvučne i ginekološke preglede za 30 Romkinja i Egipćanki iz Kampa Konik.

Centar za stručno obrazovanje je pripremio standard zanimanja i standard kvalifikacije i na osnovu njih Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije- Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti zdravstva. Edukovana je prva grupa polaznika i u planu je njihovo zapošljavanje pri Domovima zdravlja u nekoliko opština u Crnoj Gori, sa ciljem da kao kadar koji će vršiti medijaciju između zdravstvenog sistema i populacije Roma i Egipćana doprinesu boljoj zdravstvenoj zaštiti ove populacije.

Brak i odnosi u porodici

23. Država članica ukazuje na to da novi Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti obezbjeđuje materijalnu i podršku vezanu za zapošljavanje samohranim roditeljima (paragraf 200). Molimo da date podatke o broju žena koje koriste podršku propisanu ovom odredbom i obavijestite nas o koracima koje je država članica preduzela da bi se povećao nivo materijalnog obezbjeđenja porodice za samohrane majke u cilju obezbjeđivanja adekvatnog životnog standarda za njih i njihovu djecu, u skladu sa prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 33 (a)). Molimo vas izvijestite nas i o mjerama koje su države članice preduzele u cilju garantovanja svim samohranim roditeljima, bez obzira na broj njihove djece, pristupa potrebnoj podršci kako bi se osigurao adekvatan životni standard za njih i njihovu djecu. Molimo da takođe ukažete na preduzete mjere i sprovedene programe da bi se ekonomski osnažile

samohrane majke, u skladu s prethodnim zaključnim razmatranjima (CEDAW/C/MNE/CO/1, paragraf 33 (b)). Osim toga, navedite ažurirane informacije o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona u odnosu na prethodna zaključna razmatranja (CEDAW/C/CO/1, paragraf 37), i posebno navedite da li zakon prepoznaje nematerijalnu imovinu, uključujući i beneficije po osnovu penzije i osiguranja i druga sredstva koja proističu iz staža (karijere), kao zajedničku bračnu imovinu za podjelu.

ODGOVOR: Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona donijet je 22. jula 2016. godine i njegova primjena predviđena je za 19. maj 2017. godine. Odredbe Porodičnog zakona kojima su uređeni imovinski odnosi bračnih i vanbračnih supružnika i članova porodice nijesu pretrpjeli bitne promjene, već je izvršeno samo nekoliko izmjena i dopuna koje se odnose na sastav i diobu zajedničke imovine stečene u toku trajanja braka, odnosno vanbračne zajednice. U tom smislu, odredbom člana 288 propisano je da zajedničku imovinu sačinjava imovina koju su bračni supružnici stekli radom i po osnovu rada u toku trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, te da u zajedničku imovinu ulaze i prihodi od posebne imovine koji su ostvareni radom bračnih supružnika, imovina stečena korišćenjem prava intelektualne svojine, imovina stečena po osnovu osiguranja, kao i igrom na sreću u toku trajanja bračne zajednice. Izvod pojedinih odredbi Porodičnog zakonika kojima se uređuju imovinski odnosi bračnih supružnika:

“Član 285

Bračni supružnici mogu imati posebnu i zajedničku imovinu.

Član 286

Posebnu imovinu sačinjava imovina koju je bračni supružnik stekao prije sklapanja braka, kao i imovina koju je stekao u toku braka nasleđem, poklonom ili drugim oblicima besteretnog sticanja.

Svaki bračni supružnik samostalno upravlja i raspolaže posebnom imovinom, ukoliko se bračni supružnici nijesu drugačije dogovorili.

Član 287

Ako je tokom trajanja zajednice života u braku došlo do neznatnog uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog supružnika, drugi bračni supružnik ima pravo na potraživanje u novcu srazmjerno svom doprinosu.

Ako je tokom trajanja zajednice života u braku došlo do znatnog uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog supružnika, drugi bračni supružnik ima pravo na udio u toj imovini srazmjerno svom doprinosu.

Član 288

Zajedničku imovinu sačinjava imovina koju su bračni supružnici stekli radom i po osnovu rada u toku trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine.

U zajedničku imovinu ulaze i prihodi od posebne imovine koji su ostvareni radom bračnih supružnika, imovina stečena korišćenjem prava intelektualne svojine, imovina stečena po osnovu osiguranja kao i igrom na sreću u toku trajanja bračne zajednice.

Član 289

Prava bračnih supružnika na zajedničku imovinu u smislu člana 288 ovog zakona upisuju se u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre na ime oba bračna supružnika kao njihova zajednička imovina sa neopredijeljenim djelovima.

Ako je u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisan kao vlasnik na zajedničkoj imovini samo jedan bračni supružnik, smatraće se kao da je upis izvršen na ime oba bračna supružnika, ukoliko do upisa nije došlo na osnovu pisanog ugovora zaključenog između bračnih supružnika.

Ako su u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisana oba bračna supružnika kao suvlasnici na opredjeljenim djelovima, smatraće se da su na ovaj način izvršili diobu zajedničke imovine.

Član 290

Svojim dijelom u nepodijeljenoj zajedničkoj imovini ne može bračni supružnik ni raspolagati, niti ga može opteretiti pravnim poslom među živima.

Član 293

Bračni supružnici mogu zajedničku imovinu sporazumno podijeliti tako da odrede djelove u čitavoj imovini ili jednom dijelu imovine ili na pojedinoj stvari, kao i da svakom bračnom supružniku pripadnu pojedine stvari ili prava iz te imovine ili da jedan bračni supružnik isplati drugom novčanu vrijednost njegovog dijela.

Sporazum iz stava 1 ovog člana mora biti sačinjen u pisanoj formi.

Član 294

Ako ne dođe do sporazuma, imovina bračnih supružnika dijeli se na jednake djelove.

Na zahtjev bračnog supružnika koji dokaže da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine očigledno i značajno veći od doprinosa drugog bračnog supružnika, sud će zajedničku imovinu podijeliti prema doprinosu svakog od njih.

Pri utvrđivanju udjela svakog bračnog supružnika sud će voditi računa ne samo o приходima i zaradi svakog bračnog supružnika, već i o pomoći jednog bračnog supružnika drugome, o radu, domaćinstvu i porodici, o brizi oko vaspitanja i podizanja djece, kao i o svakom drugom vidu rada i saradnje u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine.”

ANEX I:

Izvor: Informacija Vrhovnog državnog tužilaštva

<i>Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima;</i>	<i>Radionica na temu „ Jačanje multisektorskog pristupa u borbi protiv trgovine djecom, dječijeg prosjačenja i prisilnih brakova “</i>	<i>28-29 januar 2016. godine;</i>	<i>Više Državno tužilaštvo Podgorica; ODT Podgorica;</i>	<i>Državna tužiteljka Tatjana Begović; Državna tužiteljka Andrijana Nastić;</i>
<i>CEDEM</i>	<i>“ Jačanje sudske prakse u borbi protiv diskriminacije”</i>	<i>6. jul 2016. godine</i>	<i>Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore;</i>	<i>Državni tužioci Maja Jovanović i Miloš Šoškić</i>
<i>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava; Ministarstvo za ljudska i manjinska prava;</i>	<i>Iskustva i prakse implementacije zakona o istopolnim zajednicama</i>	<i>9 i 10 jun 2016. godine u Podgorici</i>	<i>Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore;</i>	<i>Dragoslava Jovanović, savjetnica u VDT</i>
<i>UNDP</i>	<i>“ Poziv za učešće u Savjetodavnom odboru za nasilje u porodici i nasilje nad ženama”</i>	<i>07. septembar, Podgorica</i>	<i>ODT PG</i>	<i>Državna tužiteljka: Danka Ivanović Đerić</i>
<i>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava; Ministarstvo za ljudska i manjinska prava;</i>	<i>Panel diskusija “dopirinos unapređenju kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori “</i>	<i>15. jun 2016. godine</i>	<i>Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore;</i>	<i>Državna tužiteljka Andrijana Nastić</i>
<i>UNDP</i>	<i>“Unapređivanje politike rodne ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu i u Turskoj”</i>	<i>13 decembar, hotel Splendid, Budva</i>	<i>ODT PG</i>	<i>Državni tužioci: Danka Ivanović Đerić, Vukaš Radonjić</i>

ANEX II

Izvor: Informacija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Prema podacima Izvještaja o radu za 2015.godinu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore: "Podaci o postupcima pred Zaštitnikom:

U 2015. godini Zaštitnik je u radu imao ukupno 83 predmeta iz oblasti zabrane diskriminacije, što je za 34,93 % više u odnosu na prethodnu godinu kada su u radu bile ukupno 54 pritužbe. Svi predmeti iz ove oblasti su okončani. Zaštitnik je u trinaest (13) predmeta utvrdio povredu prava diskriminatornim postupanjem i uputio mišljenje sa preporukom, u dva (2) postupka je u međuvremenu otklonjena povreda prava, u trideset (30) predmeta Zaštitnik nije mogao utvrditi povredu prava, u četrnaest (14) predmeta podnosioci pritužbi su upućeni na druga pravna sredstva jer je ocijenjeno da je otklanjanje povrede na taj način efikasnije, u šest (6) predmeta Zaštitnik je obustavio postupak iz razloga što podnosilac/teljka pritužbe nije saradivao/la u postupku, u šest (6) slučajeva je postupak obustavljen, jer je nakon podnošenja pritužbe pokrenut sudski postupak, u četiri (4) slučaja je obustavljen postupak jer je podnosilac/teljka povukao/la pritužbu, u dva (2) slučaja Zaštitnik nije postupao jer je pritužba bila anonimna, a nije bilo moguće utvrditi bliže indikatore postupanja, u jednom (1) predmetu Zaštitnik nije bio nadležan za postupanje, u jednom (1) predmetu Zaštitnik nije postupao, jer nijesu bila iscrpljena djelotvorna i efikasna pravna sredstva, u jednom (1) predmetu Zaštitnik nije postupao, jer je pritužba podnešena po isteku roka od jedne godine, u jednom (1) predmetu pritužba nije dopunjena u ostavljenom roku a ni nakon isteka roka, u jednom (1) predmetu pritužba je ponovljena a nijesu podnijeti novi dokazi i jedan (1) predmet je okončan spajanjem. Dominantni osnov diskriminacije, odnosno lično svojstvo na koje je pritužbom ukazivano tokom ovog perioda zasnovan je na nacionalnoj pripadnosti, pripadnosti grupi i polu. Strukturirano po osnovima, tj. ličnim svojstvima u radu je bio sljedeći broj pritužbi: nacionalna pripadnost petnaest (15) predmeta, pol i materinstvo osam (8), mobing osam (8), pripadnost grupi osam (8), oblast rada šest (6), invaliditet šest(6), seksualna pripadnost i rodni identitet pet (5), vjera i vjerski simboli četiri (4), rodno zasnovano nasilje četiri (4), politička diskriminacija četiri (4), državljanstvo dva (2), sindikalno članstvo dva (2), socijalni status dva (2), bračni status dva (2), zdravstveno stanje jedan (1), mjesto prebivališta jedan (1), pismo i jezik jedan (1), spajanje porodice (pravo na privatnost) jedan (1), pripadnost grupi kod javnog okupljanja jedan (1), govor mržnje jedan (1), izraženo mišljenje jedan (1). Zaštitnik je shodno zakonskom ovlašćenju u četiri (4) slučaja pokrenuo postupke po sopstvenoj inicijativi. Takođe, više puta je insistirao i tražio bliže podatke i saglasnost od potencijalno diskriminisanog lica radi pokretanja postupka po sopstvenoj inicijativi, ali u takvim slučajevima nije bilo odgovora, odnosno saglasnosti. Stoga, Zaštitnik nije imao procesno ovlašćenje da pokrene postupak po sopstvenoj inicijativi, u nedostatku saglasnosti za njegovo postupanje. Zaštitnik je u izvještajnom periodu u radu imao 68 pritužbi podnešenih od strane fizičkih lica i devet (9) kolektivnih pritužbi. Registrovan je mali broj anonimnih pritužbi, svega dvije (2). Uprkos zakonskoj normi koja Instituciju ovlašćuje da po anonimnoj pritužbi ne mora postupati, Zaštitnik se upuštao u postupanje, cijeneći da za to ima osnova, kada postoje podaci o činjenicama i događajima koji ukazuju na diskriminaciju, a postupak je moguće inicirati bez individualizacije ličnog svojstva na bazi dostupnih podataka. Naravno, u određenom trenutku anonimnost jeste bila problem, te je predstavljala odlučujuću činjenicu u okončanju postupaka zbog nedostatka dokaza o postojanju povrede na štetu navodno diskriminisanog lica kao žrtve povrede prava. Tokom izvještajnog perioda Instituciji su podnijete 34 pritužbe od strane žena i 34 pritužbe od strane muškaraca. Kada govorimo o

načinu povrede prava koja je naznačena u pritužbi, u 32 pritužbe je naznačeno da je povreda prava učinjena aktom, u 36 radnjom, dok je u 15 slučajeva ukazivano na povredu učinjenu nepostupanjem.

Podaci iz pravosudne nadležnosti:

Kao i u ranijim izvještajima, Zaštitnik upozorava da ne postoje elektronski vođene baze podataka u kojima bi bili sadržani svi podaci o prijavama, postupcima i odlukama u vezi sa diskriminacijom pred prekršajnim i drugim sudovima, tužilaštvom, te policijskim i inspeksijskim organima, kojima bi Zaštitnik ljudskih prava i sloboda imao pristup u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminaciji i podzakonskim aktom – Pravilnikom kojim se uređuje ovaj sistem. S obzirom na nepostojanje takve baze, Zaštitnik se i ove godine, blagovremeno, raspisom obratio sudovima i organima pojedinačno: Sudskom savjetu, Višem sudu za prekršaje, Upravi za inspeksijske poslove, Vrhovnom državnom tužilaštvu i Ministarstvu unutrašnjih poslova - Upravi policije, radi dobijanja egzaktnih podataka o broju i statusu tužbi/prijava/postupaka zbog diskriminacije. Ovakav nedostatak postojanja i vođenja evidencija od strane državnih organa (sudovi, državna tužilaštva, organi za prekršaje, organ uprave nadležan za policijske poslove i inspeksijski organi), predstavlja barijeru u efikasnoj komunikaciji i razmjeni informacija u konkretnim slučajevima diskriminacije. Sudski savjet je dostavio podatke o broju podnijetih građanskih tužbi u toku 2015. godine. Pred crnogorskim sudovima pokrenuto je ukupno osam (8) parničnih postupaka za utvrđivanje diskriminacije od čega pred Osnovnim sudom u Podgorici četiri (4) postupka. Sudski savjet je dostavio podatak da su četiri postupka pokrenule žene, a četiri muškarci. U okviru tabelarnog prikaza koji nam je dostavljen, nijesmo obaviješteni niti o osnovu niti o području diskriminacije, osim u jednom slučaju koji se odnosi na područje rada. Nijedan postupak koji je pokrenut u 2015. godini nije meritorno riješen, dok je u dva predmeta tužba povučena. Dostavljeni podaci se odnose na tužbe podnesene tokom 2015. godine, ali nema naznaka da li su evidentirane i one koje su prenijete, dok je u 2014. godini u radu bilo ukupno 19 parnica za zaštitu od diskriminacije. Zaštitnik nema podatak da li su parnice koje su pokrenute tokom 2014. godine okončane ili ne i na koji način, osim onih postupaka u kojima je Zaštitnik imao učešće umješaka, a o kojima je bilo riječi u prethodnom izvještaju. Kako Pravilnik nije bliže precizirao za koja se krivična djela vodi evidencija, to je Zaštitnik tražio i dobio podatke o predmetima u kojima su procesuirani okrivljeni za ona krivična djela koja se po svojim elementima bića mogu smatrati diskriminatornim, obzirom da su počinjena na štetu lica prema nekom njegovom/njenom ličnom svojstvu. Tako je za krivično djelo teško ubistvo na štetu bremenite žene ili djeteta (čl.144 KZ) bilo sedam predmeta; povreda ravnopravnosti iz čl. 159 KZ - tri predmeta; povreda slobode ispovijedanja vjere i vršenja vjerskih obreda iz čl.161 KZ - tri predmeta; povreda ugleda naroda, manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica iz čl.199 KZ - jedan predmet; silovanje iz čl.204 KZ - četiri predmeta; obljuba nad nemoćnim licem iz čl.205 KZ - jedan predmet; obljuba sa djetetom iz čl. 206 KZ - četiri predmeta; obljuba zloupotrebom položaja iz čl.207 - jedan predmet; podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa iz čl.209 KZ - jedan predmet; posredovanje u vršenju prostitucije iz čl.210 KZ - osam predmeta; vanbračna zajednica sa maloljetnikom iz čl. 216 KZ - 10 predmeta; oduzimanje maloljetnog lica iz čl.217 KZ - 15 predmeta; nedavanje izdržavanja iz čl. 221 KZ - 302 predmeta; povreda ravnopravnosti u zapošljavanju iz čl.225 KZ - dva predmeta; izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje iz čl.370 KZ - dva predmeta; rasna i druga diskriminacija iz čl.443 KZ - jedan predmet. U odnosu na ove predmete registrovano je 246 pravosnažno okončanih postupaka, 228 osuđujućih presuda, 33 sankcije rada u javnom

interesu, devet opomena, 28 novčanih kazni, 53 kazne zatvora, 127 uslovnih osuda i devet izrečenih mjera bezbjednosti. Prema strukturi žrtava dominantno su osobe ženskog pola. Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova u Vladi Crne Gore dostavila je podatke o evidentiranim slučajevima diskriminacije koji su joj prijavljeni u periodu od 01.01.2015. do 31.12.2015. godine. Taj organ je registrovao 19 slučajeva u vezi diskriminacije, od čega je 13 po nepoznatom izvršiocu. Od tog broja 16 prijava je bilo zbog diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, dok su tri prijave bile po osnovu nacionalne pripadnosti. Prijavljena su 22 lica. Tri prijave je prekvalifikovalo državno tužilaštvo i to dvije u krivično djelo iz čl.433 KZ (rasna i druga diskriminacija) i jednu u krivično djelo iz čl.168 KZ (ugrožavanje sigurnosti). U četiri slučaja tužilac se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela, niti prekršaja. Procesuirano je ukupno 15 slučajeva. Jedan broj izvršilaca (sedam) i pored preduzetih mjera nije bilo moguće identifikovati, iz razloga što je djelo učinjeno putem interneta, a profili na društvenoj mreži Facebook bili su im ugašeni. Uprava za inspekcijske poslove, za 2015. godinu prosljedila je podatak o registrovanom broju od pet (5) predmeta iz oblasti diskriminacije. Kod inspekcije rada registrovana su (4) predmeta, od čega tri (3) u vezi sa diskriminacijom i jedan (1) u vezi sa mobingom, dok je kod turističke inspekcije registrovan jedan (1) predmet u vezi sa diskriminacijom po osnovu pola. Od navedenog, samo u jednom slučaju (1) je utvrđena nepravilnost i to od strane turističke inspekcije.”

ANEX III

Izvor: Informacija Uprave policije

U **2015.** godini registrovano je 180 krivičnih djela nasilja u porodici i porodičnoj zajednici, za koje je podnijeto 167 krivičnih prijava. Krivična djela izvršena su od strane 185 lica, od kojih je 169 muškog i 16 ženskog pola. Od ukupnog broja izvršilaca četiri su maloljetna lica, dok su 19 lica povratnici u izvršenju ovih krivičnih djela.

Žrtve izvršenih krivičnih djela nasilja u porodici su 203 lica, od kojih 62 muškog i 141 ženskog pola. Od ukupnog broja žrtava 14 su maloljetna lica.

Zbog izvršenih 1326 prekršaja iz člana 36 *Zakona o zaštiti od nasilja u porodici*, Uprava policije je u 2015. godini podnijela 1238 prekršajnih prijava. Prekršaji su učinjeni od strane 1306 izvršilaca, od kojih je 1069 muškog i 237 ženskog pola. Registrovano je 137 povratnika u izvršenju ovih prekršaja.

Žrtve izvršenih prekršaja su 1386 lica, od kojih je 544 muškog i 842 ženskog pola. Od ukupnog broja žrtava, 27 su maloljetna lica.

U 2015. godini, u skladu sa članom 28 *Zakona o zaštiti od nasilja u porodici*, policijski službenici su u 24 slučaja, učiniocu nasilja izdali naredbu udaljenje ili zabranu vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje.

U skladu sa članom 37 *Zakona o zaštiti od nasilja u porodici*, podnijete su 68 prijava za zanemarivanje.

Tokom 2015. godine, 11 multidisciplinarnih timova održalo je 76 sastanaka u kojima su aktivno učestvovali i policijski službenici.

Tabelarni prikaz o broju izrečenih zaštitnih mjera i vrsti mjere, za čije je izvršenje, prema čl.33 stav 2 *Zakona o zaštiti od nasilja u porodici*, nadležna policija:

<i>Vrsta zaštitne mjere</i>	<i>Udaljenje iz stana, čl.21</i>	<i>Zabrana približavanja, čl.22</i>	<i>Zabrana uznemiravanja i uhodjenja, čl.23</i>
UKUPNO	32	46	88

U toku **2016.** godini izvršeno je 198 krivičnih djela za koje je podnijeto 197 krivičnih prijava. Navedeni broj krivičnih djela učinjen je od strane 203 lica, od kojih je 186 muškog pola (od kojih su pet maloljetna lica), a 17 ženskog pola. U ovom periodu, 25 lica su povratnici u izvršenju krivičnih djela nasilja u porodici, od kojih je jedan maloljetnik.

Žrtve izvršenih krivičnih djela nasilja u porodici su 293 lica, 93 muškog i 200 ženskog pola. Od ukupnog broja žrtava 14 su maloljetna lica (sedam muškog i sedam ženskog pola).

Uprava policije je u 2016. godini podnijela 1335 prekršajnih prijava zbog izvršenih 1458 prekršaja iz *Zakona o zaštiti od nasilja u porodici*. Navedeni broj prekršaja učinjen je od strane

1479 izvršilaca, od kojih je 1218 muškog pola, a 261 ženskog pola. Registrovano je 175 povratnika u izvršenju prekršaja shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici.

Žrtve izvršenih prekršaja su 1560 lica, od kojih je 600 muškog, a 960 ženskog pola. Od ukupnog broja žrtava izvršenih prekršaja, 149 su maloljetna lica (78 muškog i 71 ženskog pola).

U 2016. godini, policijski službenici su u skladu sa članom 28 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, u **28** slučajeva naredili učiniocu nasilja udaljenje ili zabranu vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje.

Takodje, službenici Uprave policije su, u skladu sa čl.37 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, podnijeli **52** prijave za zanemarivanje.

Tabelarni prikaz o broju izrečenih zaštitnih mjera i vrsti mjere, za čije je izvršenje, prema čl.33 stav 2 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, nadležna policija:

<i>Vrsta zaštitne mjere</i>	<i>Udaljenje iz stana, čl.21</i>	<i>Zabrana približavanja, čl.22</i>	<i>Zabrana uznemiravanja i uhodjenja, čl.23</i>
<i>UKUPNO</i>	<i>19</i>	<i>26</i>	<i>54</i>

ANEX IV

Izvor: Informacija Generalnog sekretarijata Skupštine Crne Gore

U sadašnjem sazivu Skupštine Crne Gore (26. saziv) od 81 poslanika 19 je žena ili 23,46%, što predstavlja povećanje u odnosu na 25. saziv kada je bilo 15 žena ili 18,5%.

Struktura parlamentarnih tijela, na dan 16. decembar 2016. godine, pokazuje - brojčanu zastupljenost i prisutnost žena u svim stalnim radnim tijelima.

- Ustavni odbor - 2 žene (15,38%);
- Zakonodavni odbor - 2 žene (15,38%);
- Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu - 1 (7,69%),
- Odbor za bezbjednost i odbranu - 1 (7,69%);
- Odbor za međunarodne odnose i iseljenike - 1 (7,69%);
- Odbor za evropske integracije - 4 (30,76%);
- Odbor za ekonomiju, finansije i budžet - 1 (7,69%);
- Odbor za ljudska prava i slobode - 1 (9,09%);
- Odbor za rodnu ravnopravnost - 4 (36,36%);
- Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje - 3 (23,07%);
- Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport - 2 (18,18%);
- Odbor za zdrastvo, rad i socijalno staranje -1 (9,09%);
- Odbor za antikorupciju - 2 (15,38%);
- Administrativni odbor - 2 (15,38%);
- Komisija za praćenje i kontrolu postupka privatizacije - nije obrazovana.

U radnim tijelima procenat zastupljenosti žena je 15,51%.

Samo tri žene su predsjednice odbora, i to: Zakonodavnog odbora, Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za antikorupciju.

Demokratska partija socijalista ima 35 poslanika- 10 žena (28,57%); Socijaldemokratska partija ima 4 poslanika -1 žena (25%);

Demokrate imaju 8 poslanika- 2 žene (25%);

Velika koalicija — Ključ — Demos, SNP, URA imaju 9 poslanika - 2 žene (22,22%); Demokratski front ima 18 poslanika- 4 žene (22,22%).

Na sjednicama Odbora za rodnu ravnopravnost, članice REA mreže „PRVA“ koju čine romske i egipćanske aktivistkinje iz Crne Gore, predstavlja izvršna direktorica NVO „Centar za romske inicijative“.

ANEX V

Tokom 2016. godine, pred nadležnim sudovima, bilo je u radu ukupno 5 krivičnih predmeta povrede prava iz radnog odnosa (članovi 224-232 KZ-a), a u kojima se kao oštećene pojavljuju žene, od kojih:

1. Ukupno dva predmeta pred Osnovnim sudom u Kotoru, sa poslovnim oznakama predmeta, K.br.77/15/14 zbog krivičnog djela iz člana 224 KZ-a Crne Gore(povrede prava iz rada) i K.br.404/15/15 zbog krivičnog djela iz člana 229 KZ-a CG(povrede prava iz socijalnog osiguranja), a obje presude donijete u navedenim predmetima su postale pravosnažne i to: u prvonavedenom predmetu presuda K.br.77/15/14 od 20.11.2015. godine je postala pravosnažna na dan 19.04.2016. godine, a drugonavedenom predmetu presuda K.br.404/15/15 od 11.05.2016. godine je postala pravosnažna na dan 05.09.2016. godine. Uslovna osuda izrečena je u obje presude.

2. Pred Osnovnim sudom u Rožajama bio je u radu jedan krivični predmet poslovne oznake K.br.59/16. zbog krivičnog djela povreda prava iz rada iz čl. 224.st.1. KZ CG (povrede prava iz rada), koji predmet je završen i donijeta je presuda kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe i presuda je postala pravosnažna 04.10.2016. godine.

3. Pred Osnovnim sudom u Cetinju godini bila su dva predmeta ove vrste, i to K. br. 84/14 zbog krivičnog djela iz čl. 224 i 229 KZ CG (povrede prava iz rada i povrede prava iz socijalnog osiguranja), koji predmet je i dalje u radu, i predmet K. br. 143/15 zbog krivičnog djela iz čl. 224 i 229 KZ CG koji je pravosnažno okončan oslobađajućom odlukom.